

Eblida Naple conferentie: The right to e-read 14-15 mei - Milaan

Reizen is een avontuur, zeker in crisistijd. Geannuleerde vluchten, stakingen van bagageafhandelaars, geblokkeerde toegangswegen aan luchthavens. Zo kom je al wel eens later aan dan gepland, bijvoorbeeld op de algemene vergadering van Eblida, zodat je achteraf vaststelt dat je het meest interessante onderdeel van de bijeenkomst gemist hebt.

Voormalig Eblida-voorzitter Gerald Leitner had toen al toelichting gegeven bij de e-boekcampagne die de Europese bibliotheekvereniging plant. De Europese verkiezingen van 2014 vormen een mooie aanleiding om het recht op e-lezen en e-lenen op de (Europese) agenda te zetten. Dat e-boeken niet onder het leenrecht lijken te vallen, bemoeilijkt het werk van bibliotheken wereldwijd. De beperkingen die de uitgevers opleggen, leiden tot formules waar de bibliotheken genoodzaakt zijn kosten door te rekenen aan de gebruikers. Nederland lanceerde recent een formule waarbij leners voor 20 euro 18 e-boeken kunnen 'uitlenen'. Bibnet volgde met een voorstel van 5 euro voor 3 e-boeken. In tegenstelling tot het Nederlandse model, zouden deze wel offline gelezen kunnen worden. Niet alleen liggen de kosten hoog, de collecties zijn momenteel ook beperkt. Geïnteresseerden kunnen kiezen uit ongeveer 300 titels. Met de geplande e-boekcampagne wil Eblida het probleem op de Europese agenda zetten.

Tijdens de Eblida-Naple conferentie, de dag nadien benadrukte huidig Eblida-voorzitter Klaus-Peter Böttger dat bibliotheken streven naar een evenwicht tussen de belangen van de rechthebbenden en die van de gebruikers. Eblida heeft oog voor de economische belangen van de rechthebbenden, maar stelt tegelijk vast dat die momenteel veel zwaarder doorwegen dan het recht op toegang van de gebruikers. (BV)

Hulde aan vijf rijksarchivarissen of enkele decennia archiefambacht 22 mei 2013 - Gent

Met een interval van anderhalf jaar gingen/gaan in 2012-2013 vijf rijksarchivarissen met pensioen: Erik Houtman, Gustaaf Janssens, Michel Nuyttens, Maurice

Vandermaesen en Herman Van Isterdael. Tijdens een academische zitting op 22 mei 2013 in de Gentse Handelsbeurs werden deze vijf gehuldigd en werd het boek voorgesteld dat n.a.v. deze wissel op de toekomst tot stand kwam: *Archiefambacht tussen erfgoedwinkel en geschiedenisbedrijf*. Het afscheid werd naast een terugblik op ongeveer veertig jaar archiefgeschiedenis, ook een vooruitblik op de toekomstige rol van 'de archivaris'.

Bij de indiensttreding van de vijf in de periode 1972-1984 waren archivariissen de voornaamste bemiddelaars tussen het archief en de onderzoekers, toen nog niet als 'klanten' bestempeld. België was een min of meer unitaire staat, waarvan de rijksarchivarissen in goede 19e-eeuwse traditie het archivalisch patrimonium beheerden. De kleurarchieven stonden in hun kinderschoenen. Van digitale duurzaamheid, virtuele leeszalen, archiefconsulentschap, erfgoedwerking en internationale beschrijvingsstandaarden was nog geen sprake. Dat de vijf het archiefambacht in de afgelopen decennia fel zagen evolueren, is een understatement. In hun beginperiode was beheersing van de oude talen en grondige kennis van paleografie en andere hulpwetenschappen primordiaal. Gewapend met fichebakken gingen ze vooral ancien régime-bestanden te lijf en kregen ze nog ruim de tijd om aan historisch onderzoek te doen. De eruditie van deze wetenschappers en hun optreden als inspecteurs bepaalde ook hun status als rijksarchivaris. Maar stilaan werd het archiefambacht geïnjecteerd met nieuwe technieken: de fichebak maakte plaats voor de pc, inventarissen moesten in WordPerfect opgesteld worden en archievenoverzichten in Dataperfect. Vandaag vraagt de gebruiker dat alle toegangen en archievenoverzichten online raadpleegbaar zijn en dat er een pasklaar antwoord tevoorschijn komt uit de zoekrobot van het Rijksarchief. Deze en andere veranderingen waren het onderwerp van het welkomstwoord van Chantal Vancoppenolle, operationeel directeur van het Rijksarchief.

Herman Coppens, als ere-departementshoofd van het Rijksarchief een oude vrouwde van de vijf, stelde het huldeboek voor en gaf een uitvoerige synthese van alle bijdragen. Archiefambacht vat aan met biografieën van de afscheidnemende (rijks)archivarissen: geen staatsieportretten met exhaustieve bibliografie, maar levensechte schetsen van archivariissen die hun métier hoog in het vaandel voeren. Dat blijkt niet alleen uit de talrijke

inventarissen die ze publiceerden, maar ook uit hun doordachte selectiewerk en jarenlange dienstverlening. Alle vijf zijn ze ook historicus. Ze behoren tot een generatie voor wie de link tussen het archief en het geschiedenisbedrijf nog vanzelfsprekend was. Maar Archiefambacht is geen nostalgische trip en bevat ook bijdragen van binnen- en buitenlandse auteurs over de hedendaagse spanning tussen erfgoedwerking, historisch onderzoek en archiefwerking. Het 'moeilijke huwelijk' tussen archivariissen en historici is een eerste vraagstuk, met vooral aandacht voor de spanningen op het vlak van selectie. De vraag of de archiefwetenschap een autonome discipline is, komt in al zijn statusgevoeligheid vaak krampachtig over, maar werd niet uit de weg gegaan. De stormachtige ontwikkeling van de erfgoedsector vormt aanleiding voor de tweede denkoefening: wat is de identiteit van (rijks)archivarissen? In tijden van postmoderne crowdsourcing wordt al eens vergeten dat het klassieke ambacht onmisbaar is om niet alleen de erfgoedwinkel, maar ook het bedrijf van de academische geschiedschrijving draaiende te houden. Archiefambacht bekijkt in eerste instantie de complexe en tegelijkertijd unieke Belgische/Vlaamse situatie, maar wil een en ander ook comparatief kaderen.

Rijksarchivaris en generatiegenoot Michel Van der Eycken schilderde een persoonlijk, humoristisch en bij momenten ontroerend portret van zijn relatie met elk van de vijf, tegen de achtergrond van de ingrijpende veranderingen die het Rijksarchief in de afgelopen decennia heeft meegeemaakt. Met enkele rake anekdotes gaf hij de sleutelmomenten in de loopbaan van de gevierden aan en schetste hij een vervlogen tijdsgeest die zowel de aanwezige tijdgenoten als jongere collega's en familie deed glimlachen.

Algemeen Rijksarchivaris Karel Velle sloot de academische zitting af met een blik op de toekomstige rol van de (rijks)archivaris. De digitale omslag die alle administraties volop aan het maken zijn en de ontwikkelingen naar 'clean desk' en 'anders werken', de steeds complexere materie van openbaarheid van bestuur en privacybescherming, de eisen op het vlak van publiekswerking. Het zijn maar enkele van de uitdagingen waarvoor de huidige generatie archivariissen gesteld wordt. Archiefdiensten moeten bijdragen tot een meer transparante en efficiënte overheid en moeten maatschappelijke sectoren met informatie als grondstof, zoals onderwijs en onderzoek, faciliteren. Decision

makers binnen de overheid verwachten van archivariissen dat ze oplossingen aanreiken voor concrete problemen waarbij rekening wordt gehouden met de financiële aspecten en de bedrijfscultuur van de organisatie. Ook een actieve participatie in samenwerkingsverbanden over de grenzen van de instellingen, bestuurslagen en private organisaties heen is vandaag onontbeerlijk. Tenslotte verwacht de samenleving dat publieke actoren kwaliteitsvolle producten en diensten leveren die alle gemeenschappen, bevolkingslagen en leeftijdscategorieën bereiken en dat ze inzetten op klantenmanagement.

Verleden, heden en toekomst van het archiefambacht, maar vooral ook van de vijf gevierden, werden verder besproken bij een glas en hapje.

Geertrui Elaut

VVBAD-studiedag Oog en oor op de toekomst

30 mei 2013 – Antwerpen

Met meer dan 100 inschrijvingen was de studiedag voor muziek- en filmbibliothecarissen zeker geslaagd. Er was in de wandelgangen veel lof te horen over het gevarieerde programma (twaalf verschillende keuzemogelijkheden en niet minder dan tien sprekers). Het waren vooral de Nederlandse sprekers die zullen blijven. Zij hebben immers altijd al een straat voorsprong gehad op ons land als het over bibliotheken gaat.

Na een overzicht van de meest gebruikte streamingsites ging **Johan Mijs** iets dieper in op het digitaal uitlenen door bibliotheken. Daarbij gaf hij toe dat het Bibnet-pilootproject Bib.fm (in Lanaken) niet rendabel genoeg was en gaf hij enkele modellen uit het buitenland. En zo belandden we naadloos bij **Margreet Teunissen** van de Centrale Discotheek Rotterdam, die al jaren een pioniersrol vervult in het muzieklandschap. Zij hebben anderhalf jaar geleden alle cd's uit open kast weggehaald en hebben twee modellen uitgewerkt.

Voor **Muziekwebluister** heeft men de hele collectie van 450.000 cd's gedigitaliseerd. Die worden nu in een dertigtal luisterposten aan iedereen, ook niet-leden,

aanbieden. Bedoeling is de mensen weer naar de bib te lokken en dat lukt. De cd's zelf kunnen wel nog uitgeleend worden. Emuziek.nl (opvolger van Digleem) biedt dezelfde service, maar dan voor thuis en enkel voor leden (weliswaar met enkele beperkingen). Het verschil met bijv. Spotify is dat de CDR niet de nadruk legt op onbeperkt beluisteren, maar de gebruiker nieuwe dingen wil laten ontdekken. Een indrukwekkend verhaal van een enthousiaste directeur.

Jeroen de Boer is een van de drijvende krachten achter SocialMediaCaster. Deze infozuil met touchscreen laat gebruikers toe een fysiek object te scannen (boek, cd of film), dat hierop digitaal wordt verkocht. Binnenkort komt ook de Explore App op de markt, die toelaat om de SocialMediaCaster technologie ook buiten de bib te gebruiken op je eigen smartphone.

'Muziekdingen' ten slotte is de muzikale variant op '23 dingen'. Het is een online leertraject dat je de basisbeginselen voor een muziekbibliothecaris bijbrengt. Zo leer je onder andere diverse streaming diensten kennen, je leert een blog te maken en muziek te delen. Sinds begin juni zijn de muziekdingen gratis toegankelijk voor iedereen, op www.muziekdingen.nl

Begonnen als een van de vele streaming-sites is Deezer geëvolueerd naar een aanbieder van exclusieve content door te focussen op o.m. muziekfestivals, awards en andere thema's. Ze focussen ook heel erg op Belgische bands die ze dan ook promoten. Ze bieden ook een app aan voor artiesten. Boeiend, de uiteenzetting van **Johan Van Roy**, maar er was niet meteen een link naar de bibliotheken, en door technische problemen was de demonstratie korter dan voorzien.

Bernard Moerman leerde tijdens deze interactieve muziekworkshop hoe je je luistervaardigheid kan ontwikkelen. Een prima voorbeeldactiviteit om uit te proberen in je eigen bib en leners warm te maken voor de verschillende lagen in muziek.

Dries Moreels was nogal pessimistisch over het overleven van de dvd en Blu-ray en toonde vooral digitale modellen om films te bekijken. Hij zag de toekomst vooral in het groeiend gebruik van smartphones en de daarbij horende apps. Zelf zag hij niet goed in hoe de bibliotheken hierop konden inspelen, maar hij deed toch een oproep naar data van uitleningen

en gebruikers om daar eventueel later een strategie uit te puren. Vlotte spreker, maar het zette wel een domper op het enthousiasme van de meeste deelnemers.

Birgit Jacobs inspireerde dan weer met haar ideeën rond het presenteren en het verbinden van de bibcollectie met de actualiteit. Bibliotheken moeten meer prikkelen, meer inspelen op actuele thema's, klanten betrekken en over de muren heen kijken.

Het privé-initiatief www.openbibliotheken.nl wil een voorbeeld zijn, een signaal naar de platenmaatschappijen die veel te veel macht hebben. **Jeroen de Boer** pleit voor ongelimiteerde toegang die volgens hem belangrijker is dan de content of de drager. Zijn website biedt ondertussen al 316 muziekbronnen en is open, d.w.z. dat iedereen mag toevoegen. Tijdens zijn uiteenzetting had hij het onder andere over de vraag of een muziekbibliothecaris zijn gebruikers mag doorverwijzen naar illegale sites als ze op de legale manier niet vinden wat ze zoeken. Een boeiende voordracht van een beeldenstormer, maar misschien net iets te specifiek om iedereen te kunnen boeien.

ERVARINGSUITWISSELING

Tijdens de ervaringsuitwisseling bleek dan weer dat onze filmbibliothecarissen ondanks een aantal prangende zaken (diefstal en beschadigingen, besparingen, sperperiode en de opkomst van video on demand) nog steeds hun uiterste best doen om de leners tevreden te houden. Activiteiten rond film in bibliotheken komen blijkbaar niet zo vaak voor, op enkele uitzonderingen na waar films worden vertoond (Nijlen) of filmsprekingen worden gehouden (Maaseik). Verder werd ook bronnenmateriaal uitgewisseld en geconcludeerd dat de bib (qua filmcollectie) moet doen waar ze goed in is, namelijk het aanbieden van niet-commerciële, cinefiele films — kortom de betere film.

Tine Depypere en Chris Vandenbroucke